

Michael Dau

Michaelis Dau, In Reg: Pernav: Acad. P. P. Ad Virum Pl. Rev. & Clarissimum Dn. Johannem Andream Dorsch ... De Atheismo, Qui (Tit.) Dn. Christiano Thomasio ... a quibusdam imputatur Epistola

Pernaviae: Brendeke, 1699

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn736718273>

Druck Freier Zugang

MICHAELIS

DAU,

In Reg: Pernav: Acad. P.P.

Ad

Virum Pl. Rev. & Clarissimum

Dn: Johannem An-
dream Dorsch,

Legionis Tisenhusianæ & Ecclesiæ Ober-
pahlensis Pastorem vigilantissimum.

De ATHEISMO,

Qui

(Tit.)

Dn: Christiano

Thomasio,

Jcto & Professori Halensi

a quibusdam imputatur

EPISTOLA.

PER NAVIÆ,

Exc. Joh. Brendeken, Reg. Acad. Typograph.

A. 1699.

48

Vir Plurimum Reverende & Clarissime
Fautor & Amice honorande.

Um ad Tenuperis diebus
canicularibus excurrisssem, ut ante no-
strum ex Urbe Dorpatensi discessum Ti-
bi amicum dicerem vale: Varios, uti
solemus, quoties unâ sumus, sermo-
nes cecidimus de rebus ad literarum & Ecclesiæ sta-
tum pertinentibus. Facta tunc quoque est mentio Do-
mini CHRISTIANI THOMASII, Icti & Professoris Halensis
longe Celeberrimi, quem Tu virum non immerito lau-
dabas impensius, ejusq; scripta cum latina tum Germani-
ca sic comparata esse censebas, ut Lectores docti pa-
rirer & indocti eximiam inde capere possent utilitatem.
Dolebas autem vehementer, etiam inter Eruditos inve-
niri, qui tanto Viro horrible Atheismi crimen imputa-
re non vererentur. Et quanquam unâ mecum agno-
sceres hujus calumniæ atrocitatem neq; pium quem-
quam vel sanæ mentis hominem tam manifesto menda-
cio aures præbiturum esse putares, qui libros ejus vel
obiter inspexisset: Non operam tamen tibi lusurus vi-
debatur, si quis criminationem illam scripto publico
diluere vellet. Ast mihi id minus consultum tunc vide-
batur, non solum propterea, quod Vir ille nullo hyper-
aspistâ indigeret, verum & quod fere frustraneus es-
set

set labor illis os obturare, qui mero maledicendi pruritu virorum optimorum famam arrodere soleant, quippe quorum animi ad veritatem ita plerumq; occalluerunt, ut rationibus etiam evidentissimis parum vel nihil moveantur. Sed re melius pensitatâ statui per Epistolam brevem ea, quæ mecum hoc de negotio postea commentatus sum tecum communicare, quò non solum tibi, sed etiam illis gratificarer, qui à calumniarum architectis seducti de THOMASIO non ex scriptis ejus, sed aliorum relatione admodum iniq; judicarunt. Hi enim si veritatem sincere amant, & originem calumniæ & *us dōsiav 7ē uvq; 7ē xvij 7ē*, quâ hic usus est, perspicient. Ansam mendacii quod concernit, fatendum equidem, Thomasiū nostrum ante decennium & quod excurrit, majorem sibi indulgisse licentiam in censendis aliorum scriptis, quam vel decorum vel Christiana Religio permetteret. Cum enim eo tempore ingenii sui potius quam Theosophiæ ductum sequeretur, neq; sanæ rationi satyricum scribendi genus tot seculorum consuetudine validè comprobaturum repugnare putaret, aliquid humani eum hic passum esse non infitiandum; ipseque hoc cum alibi tum in præfatione Opusculi germanici, quod inscripsit: *Versuch vom Wesen des Geistes* ultrò largitur. Quanquam tamen in excusationem ejus aliqualem adduci posse videtur, quod cum singulari veritatis amore flagraret; illam verò a præjudiciis Autoritatis humanæ, præcipitantis & pertinacis ve-

ciæ velut captivam detineri animadverteret, obices
hos objectos fortius aliquantò perrumpere conatus sit.
Factum hinc est, ut neq; Peripateticis parceret, neque
Cartesianis, nonnunquam etiam in illos, qui Schola-
sticorum terminos & Dogmata quædam contumacius
defendebant, virgulam censoriam expediret. Sic clas-
sicum cecinisse videbatur adversus omnes, qui sectari-
am Philosophiam veræ, hoc est Eclecticæ præferebant, &
autoritatem humanam velut aliquod Idolum venera-
bantur. Unde consecutum est, ut a multis Cavillator
sycophanta, fanaticorum Gregalis imò Patronus, A-
theus deniq; manifestus proclamaretur. Commodum id
accidit Principi tenebrarum, qui nihil magis in votis
habet, quam ut veræ sapientiæ propagationem modis
omnibus impediat. Enimvero non intermisit ex illo
tempore homines quosdam *ψυχιῶδες* instigare adversus
Thomasiū, qui scripta ejus virulentis convitiis lace-
rarent, multorumq; innocentium animis hanc implan-
tarent opinionem, quod Dogmata ejus, quibus corni-
cum oculos configeret, cane pejus & angue sint fugi-
enda. Novit nimirum veterator infernalis Regnum
suum non pati detrimentum, si odiis certent mortales,
& illi velut heterodidascali habeantur, qui facem aliis
præferre possunt ad genuinam veritatis investigatio-
nem. Quod illi solenne esse, innumera propemodum
Exempla evincunt. Ut antiquiora taceam, quis ignorat
Lutherum, postquam ad Papisticam Idololatriam & su-
persti-

perditionem debellandam divinitus excitatus fuisset, tot calumniis oneratum esse, ut iis succumbere debuisset, nisi gratia Spiritus Sancti illum corroborasset. Ipsi quippe magiæ Diabolicæ insimulabatur, qui post colloquium cum Cacodæmone sacrificium mislaticum oppugnasset. Inprimis in Italiâ adeo denigratus erat, ut referente Melchiore Adamo eum Monachus quidam omnibus qui unquam existissent Atheis pejorem existimaverit. Non ἀλλοθεν hoc esse Exemplum, sed instituto nostro maxime conveniens deinceps apparebit. Cartesium nunc consideremus, qui cum ante aliquot annorum decadas inquirendæ veritatis methodum accuratorem in Physicis & Methaphysicis ostendere conaretur: Atheus & profanissimus homo ab illis habitus est, qui Scholasticam & Aristotelicam Philosophiam ceu Palladium aliquod sanctè custodiendam esse persuasi erant. Et nunc tamen etiam orthodoxi Doctissimi Theologi nonnulli ejus Philosophandi rationem ita laudant, ut eam non ineptam prorsus existiment ad Atheos refellendos. Simile prope fatum expertus est Samuel Pufendorfius, cujus opus de J. N. & G. verâ sapientiâ & Eruditione plenum cum prodiisset, aliquot Adversarios nactus est, qui illum Atheismi reum peragere sed irritò prorsus successu conati sunt Posteaquam enim Viri Prudentes & docti fundamenta, quibus hoc opus insigne superstruxit, considerarunt, communi ferè orbis Eruditi consensu utilissimum illud declaratum est, I-

dem scriptis Thomasijs eventurum esse eò confidentius augurari licet, quo plures jam ex universæ ejus Doctrinæ coherencia perspexerunt, ita eum philosophari, ut nemo magis piè magisq; demonstrativè possit. Quid enim aliud intendit vir hic πολυμαθέτα in sua Jurisp: div: quam ut hypotheses Pufendorfianas magis illustret, illaq; uberius exponat, quæ ad discrimen J. N. & Juris divini positivi universalis rectius intelligendum prorsus sunt necessaria? Quod paucis ante illum cognitum fuisse negari nequit. Quid aliud agit in sua Introduct: ad Philosophiam aulicam & in Doctrina praxiq; Logicæ, quam ut veritatis accurata criteria detegat, & demonstrandi interpretandiq; modum planum & perspicuum ostendat? In Ethices autem Doctrina ejusque praxi inculcandâ, quam solidè, quam eruditè versetur, pessimi quoq; inimici fatebuntur, si librum hunc cum cura legere & principia, quæ sequitur, considerare velint. Ego certè ex quo lectio illius me beavit, illum pro luculento commentario in dictum Joh. 2. vers. 16. habere cœpi. Neq; fortassis errabo, si hoc fuisse Thomasi nostri consilium statuam, cum illum publicæ luci committeret. In præfatione enim prioris partis, quam Doctrinam Ethicam vocat, dolet, quod pauci sua Philosophemata ad scripturam sacram accommodent, periculosissimè in eo errantes, quod Codex Sacer non ad philosophandum sed tantum ad credendum pieque vivendum datus sit. Quasi in hoc sapientiæ omnigenæ prom-
ptua-

ptuario non plura & longè meliora contineantur, quam omnes unquam Philosophi Gentiles imo & Christiani ductum solius rationis secuti invenire aut excogitare potuerunt. Elucet jam hinc quantam injuriam faciant Philosopho nostro verè Christiano, qui Atheum eum clamant & seductorem. An enim tanti flagitii potest accusari, qui non tantum nihil admittit, quod cum scriptura sacra pugnat, & Auditores Lectoresq; suos ad ejus lectionem sedulo hortatur, sed etiam pro veritate semel agnità (quam sane caro & sanguis illi non manifestavit) convitia & maledicta perfert, & in decurrendo stadio suo strenue pergit? Quis vero non deploret malitiam seculi quod in tanta veritatis luce multi adhuc caligare velint, & tam impia criminatione peccata sua cumulare, quorum sibi gravissimam rationem reddendam esse non ignorant. Ceterum si istæ rationes nondum sufficiunt iniquis Thomasi Censoribus, agedum scripta loquantur pro ipso, in quibus Atheismum non ridet tantum & exagitat, sed nervose quoq; confutat. In Jurispr. Lib. I. C. 3. §. 46. 47. 48. DEUM esse Argumentis communiter receptis demonstrat in Lib. 2. C. I. agit de officiis hominis erga DEUM. In praxi Log. C. I. §. 80. & seq. non solum Atheum describit, sed etiam ostendit, quâ methodo utendum sit, si de Numinis divini existentia & providentia quis velit esse indubitato certus. In libello autem, quo studiosum Juris docet, quibus opus habeat doctrinis, quas vocat, fundamentalibus p. I. C. II. ea occurrunt,

runt, quæ illum ab imputatione Atheismi non tantum
penitus absolvunt sed etiam Christianum imo Theolo-
gum minimè vulgarem esse arguunt. Quam luculen-
ter deniq; suam exponit sententiam in opusculo supra
jam allegato. *Versuch vom wesen des Geistes*/ubi Deo
tanquam Spiritui primo æterno & infinito subordinat
alium, quem ministrum ejus in natura creata vocat? Spi-
ritus hic universi a nonnullis appellari solet. Quæ hypo-
thesis licet a multis oppugnetur, quibusdam etiam nomi-
ne fanaticismi suspecta sit; Thomasius tamen eam cum
scriptura sacra apprimè consentire judicat. Quidquid
de eo sit, (neq; enim ipse claram adhuc hujus Spiritus
Ideam concipere possum, quanquam adversarios impri-
mis Cartesianos multos hic nodos Gordios deprehen-
suros putem) illud sane palam est, Thomasium & in isto
libello & in scriptis reliquis existentiam & providentiam
DEi disertis verbis docere adeoq; injustissimè a⁹⁰7⁷8
postulari. Ceterum si hoc etiam in confesso est apud
prudentes, Virum verè doctum non posse Atheum fieri,
Thomasius quoq; noster ab ista insania erit alienissimus.
Optimè nimirum Verulamius C. 16. Serm. fid. *Intelle-
ctus humanus dum causas secundas intuetur sparsas inter-
dum iis acquiescere possit, nec ulterius penetrare, verùm
cum tandem catenam earum connexarum inter se & con-
federatarum contemplari pergat, necesse habet confugere ad
providentiam & Deitatem.* Jam vero laudem Viri non
trahitvè docti nemo ut opinor Thomasio ambigam
fac.

faciet, qui scripta ejus per transennam tantum inspexit. Sed neq; cum illa vivendi ratione Atheismus consistere potest, quam sibi præscripsit Thomasius. Qui enim propius hunc virum norunt, narrant, cum non sobriè tantum frugaliterq; vivere, quævis gulæ irritamenta fugere & in domo suâ nil nisi quod est honestum & pi-um tolerare: sed etiam Auditores suos hortari, ut piè justè, casteq; vivant, itaq; se comparent, ut aliquando sint utilia Ecclesiæ membra. Si quis præsumere velit ex illa forte hypothese, quod Atheismus non necessario ducat ad vitæ morumq; improbitatem, hypocrisin hic aliquam latere, is sciat non esse Viri boni, nedum Christiani tale quid suspicari. Deinde ipsa illa rerum spiritualium cognitio, quam inscriptis ubiq; prodit Thomasius vix cadere potest in illum qui pietatem simulat, aut aliorum unicè libris suam debet sapientiam. Vivum sit Spiritus Sancti Organon necesse est, qui ea possit intelligere, quæ in libris Thomasianis continentur. Neque potest hypocrita odio vero & constanti mundum & opera carnis prosequi, quod tamen Thomasius facere nemo nisi qui studio partium ducitur, negabit. Fortean autem Virum hunc nonnullis videbor nimis extollere, & ea quoque probare, quæ multis etiamnum displicent, qui nunquam eum oderant. Utut enim hi agnoscant, maximè in illum injurios esse, qui illum divinæ Majestatis reum peragere conantur: Urgent tamen non consentire cum Christianismi regulis, quod

B

dieteriis

dictariis aculeatis pungat Adversarios, & verbis amarulentis utatur, ubi leniora locum habuissent. Enimvero hic primo tenendum est, ita sæpè comparatum esse cum veritatis Doctoribus, ut non possint ubiq; voces & formulas loquendi emollire. Si enim Scapham scaphā vocare debent, durioribus sæpe verbis utendum, neq; tunc veritatem professi veniunt accusandi, sed qui eidem pertinaciter resistunt. Sicut Medico non imputandum est sed ægro, cum sectiones adhibendæ aut medicamina ingrati saporis & odoris sunt propinanda. Verum demus etiam, Thomassium interdum stylo usum esse mordaciori, num propterea in Atheorum classe locandus & ex catalogo Christianorum expungendus erat? Notum sane est, quale scribendi genus familiare fuerit Megalandro nostro Luthero. Quo nomine non à Pontificiis tantum ut belluinæ insolentiæ homo taxatus est, sed ab iis quoque reprehenditur, qui eum bella Domini gessisse fatentur. Notabile autem est hæc de re B: Seckendorffii iudicium, quod exstat in historia Lutheranismi, quam Maimburgio opposuit, lib. 3. p. 133. ubi dum agnoscit inter leves errores referendum esse, quod Lutherus in modo defensionis & verborum indecentia excesserit, hæc subjungit *αἰτιουμὸν ἐστὶν*: *Ali-
bi etiam iudicium magnorum piorumque virorum allega-
vimus, qui impetum illum et acrimoniam styli juste &
in pejora meritos nec NB. sine divina providentia exerci-
tum fuisse agnoverunt, eo sine dubio sine, ut superbia &
per-*

*pertinacia Adversariorum adulationibus eo usq; mirificè
sustentata & inflata frangi illâ duritie possit. Liccat no-
bis pace illorum qui in Thomasiū tantopere invehun-
tur hæc verba ad illum applicare. Nam etsi ille non
directè defendat religionem aut controversias merè
Theologicas tractet, eam tamen veritatem quærit, a-
liosq; docere allaborat, quæ & illos ad mentem sanio-
rem revocare potest, quibus nihil adhuc commercii est
cum genuina virtute, & illos mirificè oblectat, qui
jam in Schola Spiritus Sancti ad ductum scripturæ sa-
cræ veritatem edocti sunt. Ut proinde non optan-
dum sit, cum Autore illo, qui superiori anno novissima
Sinica edidit ut Missionarii Sinensium in Europam no-
stram veniant, qui *Theologiæ naturalis usum praxinque
& emendatiorem vivendi rationem nos doceant.* Dedit
enim nobis DEus in hoc Thomasio virum, qui multo
accuratius doctrinam moralem proponit quam omnes
Sinensium Mandarinum. Quam gratiam DEi decenter
agnoscere debebamus, non autem damnare dogmata,
quæ nondum satis capere vel possumus vel volumus. Si
enim occurrunt aliqua in libris ejus, quæ vel cum sa-
cræ Scriptura vel Philosophia nostra pugnare videantur,
suspendamus paulisper judicium nostrum, & videamus
annon ita possint explicari ut Autoritati oraculorum
divinorum nihil decedat. Ipse non diffiteor, aliquas
ejus hypotheses mihi non videri admodum firmo talo
stare; unde eas nec probo nec rejicio, sed uberio-*

B 2

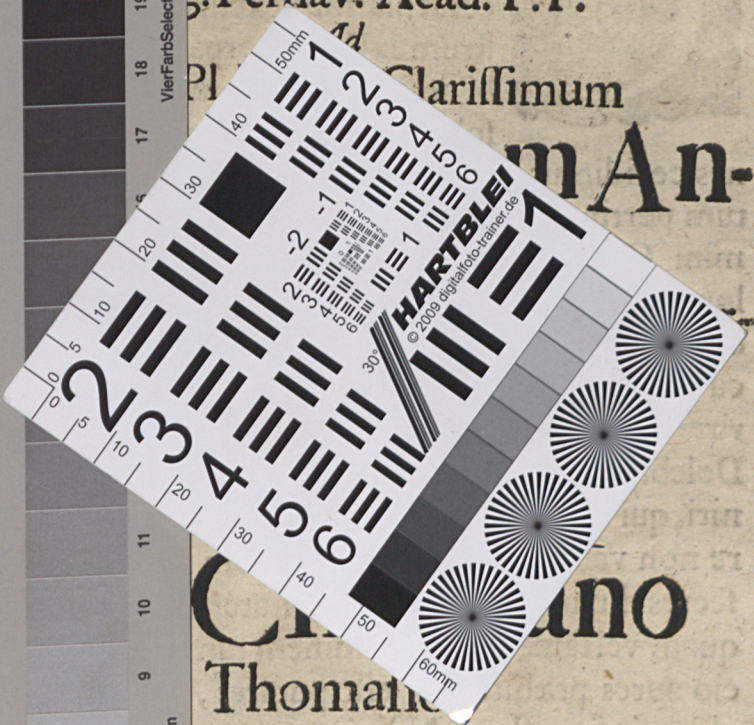
lucem

lucem expecto, quæ accedente mihi appareat nihil esse
Scripturæ vel rationi contrarium. Ceterum si quid ex-
scriptis judicare possum de indole Viri, quem nunquam
videre mihi contigit, ausim spondere, cum erroris si
quem fovet convictum libenter manus victas daturum
& veritati cessurum esse, si modo intellexerit, hanc uni-
ce intendi ab illis, qui Dogmata ejus nonnulla exami-
nare voluerint. Quod ut placidè modesteque faciant
solidioris doctrinæ Viri, literariæ imo totius Christianæ
rei non parum interesse arbitror. Vale Vir pl. Reve-
rende & Veritatem constanter tuere. Perna-
via D. 23. Septembr. 1699.

CHAEELIS
DAU,
g: Pernav: Acad. P. P.
Clarissimum
m An-
ano
Thomae
& Professori Halensi
quibusdam imputatur
EPISTOLA.
PERNAVIAE,
ndeken, Reg. Acad. Typograph.
A. 1699.

48